

Ett "trelleborgshus" i en husaby

Bengt Söderberg

Idag är det en självklarhet för oss arkeologer att arbeta med stora undersökningsområden. Den storskaliga metoden introducerades i Sverige först under senare delen av 1970-talet, bland annat genom de undersökningar som Sten Tesch bedrev på Köpingslätten utanför Ystad. Med hjälp av fosfatkartering och sökschaktsgrävning lokaliserades förhistoriska bosättningar, där större områden sedan kunde banas av och undersökas i samband med markexploatering. Materialet bearbetades inom ramen för Ystadprojektet och avhandlingsarbetet (Tesch 1993). De förhistoriska hus som schaktades fram på Köpingslätten låg till grund för analyser av såväl bebyggelse- som kulturlandskapsutveckling.

Jag hade förmånen att delta i Stens delprojekt, och har vid flera tillfällen haft anledning att återvända till hans arbeten, senast i samband med en undersökning i Husaby utanför Växjö (Nylén & Söderberg 2009). Ett av de hus vi fann var ett så kallat "trelleborgshus", en hustyp som Sten också påvisade i Lilla Köpinge. För närvarande är detta hus, så vitt jag vet, det mest renodlade exemplet på ett "trelleborgshus" norr om

Skånelandskapen. Det faktum att fyndplatsen i fråga är en husaby gör det inte mindre intressant.

Sådana hus förknippas med förändring, av både smått och stort. Hustypen har diskuterats utifrån byggnadsteknik, ursprung, spridning och, inte minst, kopplingen till politisk makt under övergångstiden. Den otympliga benämningen "trelleborgshus" kommer sig ju av att hustypen först identifierades på ringborgen Trelleborg på Själland. Senare återfanns den också på de båda jylländska ringborgarna Aggersborg och Fyrkat.

Tyngdpunkten i denna artikel ligger på en diskussion av det nyfunna "trelleborgshuset" i relation till husabyproblematiken och kontaktfält i Varend under övergångstiden.

"Trelleborgshus"

I vid mening definieras ett "trelleborgshus" som ett hus med krumma vägglinjer, där rader med utvändiga stöttor har rests och lutats in mot husets väggar i syfte att fånga upp det tryck mot väggarna som takets tyngd skapar (Skov 1994; Wranning 1999).

Byggnadstekniskt finner vi liknande lösningar inom gotiken, där snedsträvan introducerades som ersättning för de invändiga pelarna. Det nyskapande består i att rummet öppnas upp samtidigt som man kan bygga högre.

De klassiska ”trelleborgshusen” i ringborgarna har en strikt planlösning. De är indelade i tre rum: en stor sal i husets mitt flankerad av mindre gavelrum. Salen uppgår till 3/5 av husets längd och gavelrummen till vardera 1/5. De två bärande paren med stolpar som man behöll invändigt placerades i de mellanväggar som skiljer salen från gavelrummen. Husen byggdes i slutna kvarter om fyra hus. Kraven på exakthet var stora, så att kvarteren kunde passas in på den cirkulära borggården. Geometriska beräkningar låg till grund för såväl ringborgarna som husen i dem (jfr Wranning 1999).

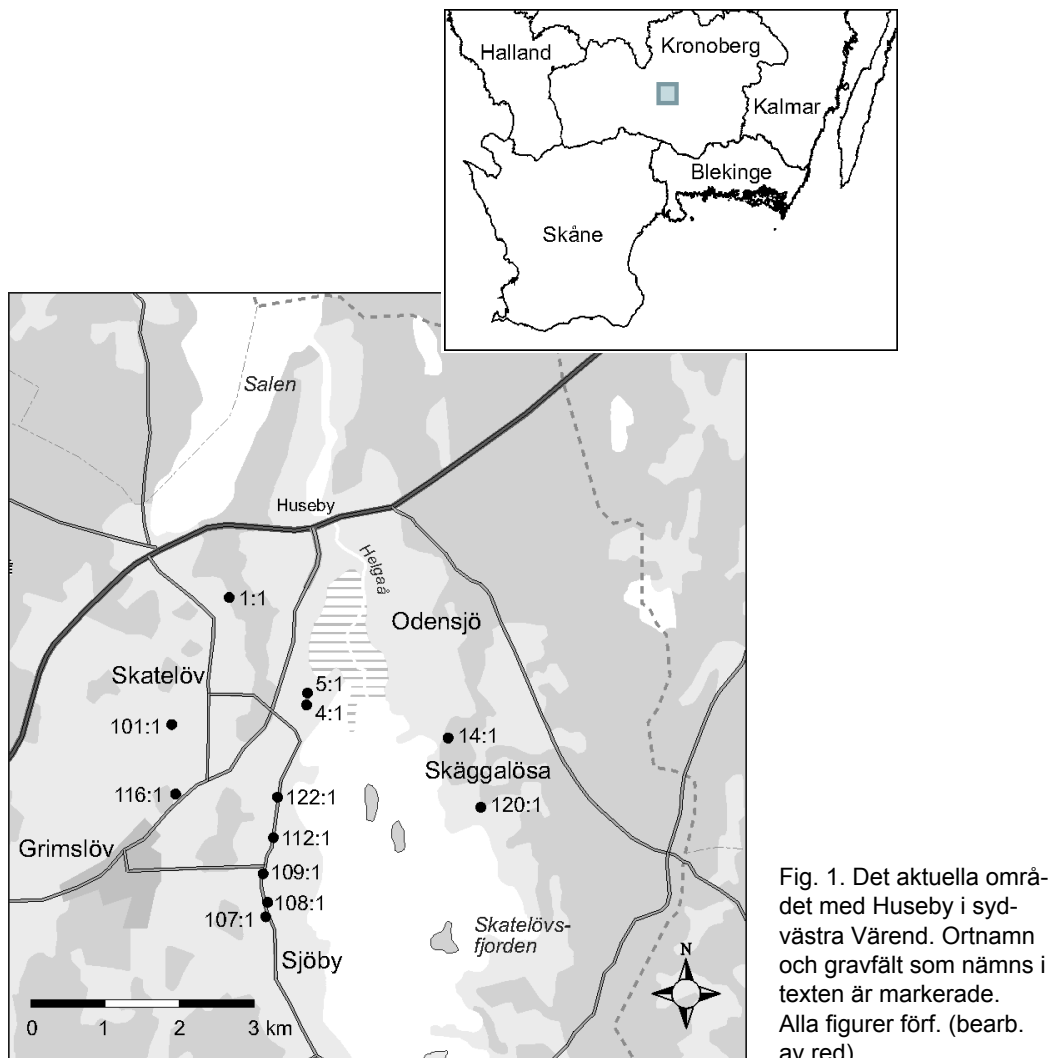
Metoden att avlasta takets tyngd med hjälp av utvändiga stöttor introducerades dock långt tidigare. Hittills känner vi endast ett fåtal sådana byggnader. De har framkommit i miljöer som är knutna till samhällets övre skikt, exempelvis i Lejre, Toftegård och Järrestad (Söderberg 2005). Skicket förekom också tidigt i Westfalen, Holland, det frisiska området och vidare norr över (Waterbolk 1994). Dessa hus var emellertid inte treskeppiga, som ju ”trelleborgshusen” faktiskt är. Det är också värt att notera att kopplingen mellan byggnadsskicket och aristokratin som är så tydlig i södra Skandinavien inte kan påvisas särskilt tydligt i dessa exempel.

Oavsett hur vi förhåller oss till byggnadsskickets ursprung, så framstår kungasätet Lejre som ett troligt innovationscentrum för södra Skandinavien. Under senare år har man funnit hallar som går tillbaka till åtminstone 500-talets mitt på denna

plats. Den första hallen med snedstöttor uppfördes under andra hälften av 600-talet (Christensen 1996). Härskarna i Lejre förmodade uppbåda de teknologiska och ekonomiska resurser som monumental arkitektur ställer krav på. Behovet och viljan att skapa stora, öppna rum i kombination med höga, iögonfallande byggnadsverk var en konsekvens av att den politiska makten centraliserades.

Det är troligt att gestaltningen av Lejre kom att inspirera utformningen av bebyggelsen i ringborgarna under det sena 900-talet. Flera borgar uppfördes i en enhetlig arkitektur, där befästningsverkens utformning går igen i husens fasader. Ringborgarnas betydelse för den fortsatta spridningen av byggnadsskicket får antas ha varit stort, vilket gården i Lockarp utanför Malmö exemplifierar (Heimer m. fl. 2006). Denna gård erinrar så starkt om ett kvarter i en av ringborgarna att det inte råder någon tvekan om förebilden. Gården har föreslagits vara herresätet i ett godscomplex vars innehavare var lierad med kungamaktens representanter i det närbelägna kungalevet Oxie (a.a.).

Ser vi till den vidare spridningen av husstypen under 900-talet och senare, så finner vi den inom i stort sett hela Danmark och Skånelandskapen. Det är också tydligt att den varierar påtagligt i storlek, form och byggnadstekniska lösningar. På flertalet gårdar praktiserades byggnadsskicket i ett hus, boningshuset och/eller den representativa hallen. I Skånelandskapen finns flera exempel på gårdar med ”trelleborgshus” som är belägna i anslutning till orter med centrala funktioner, exempelvis kungalevet och köpingeorter. Ett exempel är kungalevet Tölö i Kungsbacka, där ett monumentalt beläget ”trelleborgshus” som undersöktes

kring 1990 i närbelägna Varla, åter har aktualiserats (Artelius 2009). De nämnda husen i Lilla Köpinge exemplifierar hustypens förekomst i köpingeorterna. Men "trelleborgshuset" vann större spridning än så, och det är inte alltid som det kan kopplas till de högre sociala skikten. Byggnadskicket anammades av en större grupp än tidigare.

Hustypen tycks dock inte ha vunnit någon stor spridning norr om Skånelandska-

pen. En del exempel finns. Kolleger har riktat min uppmärksamhet mot i första hand hus 186 i Pryssgården, vid Norrköping (Borna-Ahlkvist m. fl. 1998:201). Detta hus uppvisar samma inre konstruktion och disposition som "trelleborgshuset" men saknar spår efter yttre stöttor. De uppenbara likheterna visar ändå att det finns nedslag av hustypen också norr om Skånelandskapen och ytterligare exempel – som i Huseby –

lär dyka upp framöver. Detta hoppas jag också visa på i det följande.

Huseby och Husabyarna

Ungefär 130 byar eller gårdar med namnet Husaby, Huseby, Husby eller liknande är kända i Norden (Brink 2000). Av dessa finns cirka 70 i Sverige, 52 i Norge och 8 i Danmark. Husabyarna är ojämnt fördelade också inom länderna. Enbart i Uppland finns 25 lokaler. Den dominerande uppfattningen är att husabyarna har ett samband med kungamaktens framväxt i de nordiska länderna. Flera forskare menar att de fungerade som replipunkter inom ramen för kronogodset, *bona regalia*, så att det kungliga herraväldet kunde upprätthållas på lokal nivå (jfr Andrén 1983 om den danska kungalevsorganisationen). I övrigt är det dock oklart vad ordet ”husaby” egentligen betyder, och vilka funktioner husabyer fyllde.

I några av de husabyer som undersökts arkeologiskt har man funnit spår av aristokratisk närvaro i form av så kallade guldgubbar och hallar. I andra fall finns monumental gravhögar eller centralortsindikerande platsnamn i närmiljön. Namnformen i sig dateras emellertid till vikingatid/tidig medeltid (Brink 2000). Husabyarna utgör således nyetableringar i områden som redan tidigare var av betydelse i olika avseenden. Man kan tänka sig att de anlades på platser som successivt inkorporerades i kronogodsen, exempelvis genom donationer eller konfiskationer, och att dessa platser var viktiga att markera kungamaktens närvaro i.

Huseby (”Hosaby”: äldsta belägg 1419) är beläget i Skatelövs socken, i Varend. Belägget är sent jämfört med övriga svenska husabyer. Det har också föreslagits att denna husaby tillkom först under hög- eller senmedeltid (Elgqvist 1931; Jfr dock Brink

1998:314). Orten är strategiskt belägen där den gamla landsvägen mellan Varend och Skåne passerade Helige å, som sammanbinder sjöarna Salen i norr med Åsnen i söder (fig. 1).

Husabyarna är representerade i fem av de ”folkland” som under medeltiden kom att samlas under beteckningen ”Småland”. Förutom Huseby i Varend, så finns de övriga i Finnveden, Möre, Handbörd och Vista (på Visingsö). Ytterligare en Husaby finns i söder, på Listerlandet.

I en studie visar Brink att centralortsindikerande namn i flera av folklanden finns inom väl sammanhållna, mindre områden, medan de i Varend är mer spridda i bygden (Brink 1998). Centralbygden i Varend karakteriseras som ”en starkt uppsplittrad centralortsdomän” där området kring Helgasjön och Växjö föreslås vara ett primärt centralortsområde. Området vid Huseby i den sydvästra utkanten av bygden är ett av ytterligare några områden som Brink menar att man bör beakta i en diskussion rörande centralortsbildning i Varend (a.a., s. 313f).

De ortnamn som märks i närområdet är de båda ålderdomliga namnformerna Grimslöv (”i sundragriimsleff”: äldsta belägg 1403) och Skatelöv (”skatalef”: äldsta belägg 1322), söder om Huseby. I öster finner vi Skäggalösa och det troligtvis teofora namnet Odensjö (”odensiö”: äldsta belägg 1548), som föreslås vara ett äldre namn på den närbelägna Skatelövsfjorden (Brink 1998:314). Ser vi till fornlämningsmiljön så är området kring Huseby fullåkersbygd och saknar i stort sett registrerade fornlämningsar. Utmed landsvägen längs Husebyåsen i söder finns emellertid en lång, mer eller mindre sammanhängande rad med gravfält, som visar på en stabil bosättning i området under yngre järnålder.

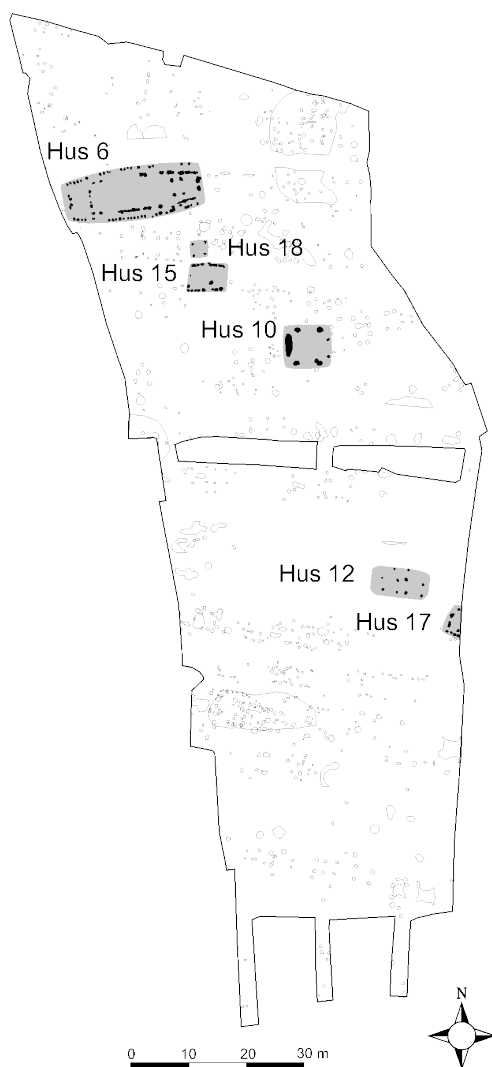

Fig. 2. Plan över den undersökta ytan i Huseby. Hus med dateringar till sen vikingatid/tidig medeltid är markerade.

Undersökningen

Undersökningen ägde rum invid den gamla byn och omfattade en 7500 kvadratmeter stor yta. Den undersökta bebyggelsen var endast en liten del av en allt att döma stor bosättning, där flera samtida gårdar bör ha funnits åtminstone periodvis. De äldsta da-

teringarna visar på romersk järnålder, men bebyggelsen kan följas först från och med vendeltid. Under några århundraden tycks två gårdar vara representerade inom undersökningsytan.

Huset av "trelleborgstyp" tillhör en yngre fas, då de båda gårdarna slås samman (fig. 2). En ^{14}C -analys av träkol från stolphål i huset visar, med ett sigmas intervall, på ett värde 990–1030 e. Kr. (Labnr KIA21823: BP 1012 +23). Ytterligare några hus, bland annat uthus, var samtida eller något yngre. Medan husen i de äldre faserna framstår som tämligen ordinära och lokalt präglade, så bryter de yngre husen mönstret. Genom detta variationsrika byggnadsskick knyter platsen an till generella strömningar under sen vikingatid.

"Trelleborgshuset" var 22,5 meter långt och konvext till formen. Bredden mellan de yttre stolpraderna varierade mellan drygt 6 och 8,5 meter. Innerväggarna var dåligt bevarade. Gavelrummet i husets västra, bäst bevarade del, var knappt 4 meter långt och tydligt avgränsat mot salen av en mellanvägg med ingång. Den stora salen i husets mitt var cirka 14 meter lång och husets boyta uppgick totalt till 120 m². I det östra gavelrummet fanns två par stolphål som möjligen markerar ett förmak och ett gavelrum. Man kan också tänka sig att ett av dessa båda stolppar – mest sannolikt paret i öster – var sekundärt. I väster fanns ingångar i gaveln och på husets båda långsidor, i anslutning till den nämnda mellanväggen. I öster är ingångarna svårare att se, men det bör ha funnits minst en ingång, från söder.

Av de jämförelser som gjorts så kan det konstateras att huset i Huseby visar störst likheter med ett hus som undersöktes i Lilla Köpinge i Ystad 1998 (Andersson & Söderberg 1999), nära de hus som Sten tidiga-

re undersökt (Tesch 1993:190 f). ¹⁴C-dateringar visar på att detta hus var ungefär samtida med huset i Huseby (fig. 3).

Diskussion

Vad innebär upptäckten av ”trelleborgshuset” i Huseby? Hustypen associeras med ringborgar och kungalev i Danmark och Skånelandskapen, och sällar sig till en rad exempel på kontakter mellan Varend och tiohäradsbygden och danskt område, från 900-talet till och med 1100-talet. Huseby har emellertid ofta anförts som ett exempel på tidigt svenskt inflytande i Varend. Undersökningen visar att detta kan ifrågasättas, och att alternativa möjligheter bör diskuteras. Några möjligheter kan vara att:

- Huseby relaterar till svenskt kronogods och etableras först under 1100-talet eller senare. ”Trelleborgshuset” visar på danskt inflytande i ett äldre skede.

- Huseby relaterar till danskt kronogods. De danska husabyarna är emellertid jämförelsevis utforskade (jfr dock Andréén 1983).

- Huseby relaterar inte till kronogods överhuvudtaget. Namnformen betecknar i detta fall mer generellt en ort med centrala funktioner, som kan ha etablerats av en lokal gruppering. ”Trelleborgshuset” visar på danskt inflytande.

Som en hypotes för framtida forskning kring husaby-problematiken föreslås alternativ nummer 3 som mest troligt i fråga om Huseby i Varend, och kanske också för andra husabyar söder om Götalandskapen. Ser vi till Varends politiska tillhörighet under tidig medeltid så är de skriftliga källorna få, men i ett påvligt dokument från 1120 omnämns Varend uttryckligen som svensk provins (Larsson 1975:11). Det bör dock betonas att undersökningar av gravmaterial

från folklanden visar att befolkningarna i en del fall upprätthöll en stark lokal identitet (jfr Burström 1991; Svanberg 2003). I fråga om Varend uppmärksammar Martin Hansson likheter med skånskt, blekingskt och halländskt material (Hansson 1999:64). Lars-Olof Larsson sätter knytningen till Sverige i samband med kristnandet, och menar att Varend vid 1100-talets början utgjorde en egen lagsaga i en svensk riksbildning (Larsson 1975:76)

Etableringen av Växjö stift som bröts ut ur Linköpings stift under 1160-talet har beskrivits som något av en dragkamp mellan Danmark och Sverige. Uppfattningen att Växjöstiftet var en i grunden dansk skapelse har förts fram, men tillbakavisats efter grundlig utredning (Larsson 1975:49ff). Ärkebiskop Eskil i Lund, som var *primas* för den svenska kyrkan, spelade emellertid en framträdande roll i detta företag, och genom Saxo vet vi att Eskil hade anknytning till Varend, dit han flydde i samband med en kontrovers (Saxos danske historie, 14:26:8).

Dessa och andra uppgifter som visar på kontakter mellan stiftets tidiga biskopar och ärkebiskoparna i Lund har kopplats till förekomsten av en jylländsk stenhuggartradition i regionen (Ödman 2005:137 ff). Flera kyrkobyggnader bär sådana spår, främst i form av schackbrädesmönstrad granitkvardersten. Sådan utsmyckning, som är karakteristisk för 1100-talskyrkorna på norra Jylland, finns bland annat i Skatelövs kyrka och domkyrkan i Växjö. Ödman föreslår att detta sammantaget visar på att man ”... på andra sidan smålandsgränsen hade en koloni av jylländska stormän” (a.a., s. 140).

Kopplingar mellan grupperingar i tiohäradsbygden och Danmark tydliggörs också genom runstenarna från 1000-talet (Sawyer

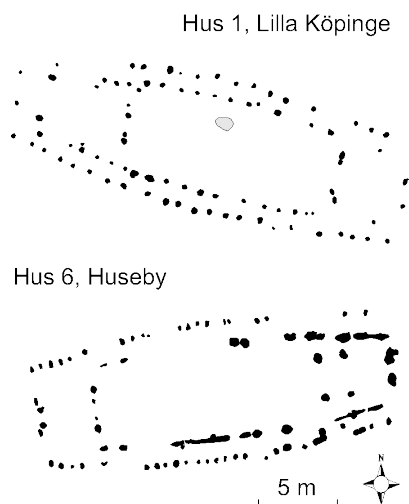

Fig. 3. "Trelleborgshusen" i Lilla Köpinge och Huseby.

2002). Inskrifter med titlar relateras ofta i diskussioner om politiskt inflytande vid denna tid, i synnerhet omnämmanden av thegnar, som förekommer i tre fall. En *harda godan dreng* är också representerad, liksom två *goda drengar*. På ytterligare två stenar omtalas inte bara de avlidnas titlar men också herrarna de tjänade under. Detta gäller Assur som tjänade som skeppare under kung Harald, sannolikt Knut den stores son Harald. Vidare har vi Vræ, som tjänade som stallare hos Håkon Jarl, sannolikt den norske Lade-jarlen och Knut den stores allierade. De fyra Englandsfararstenarna pekar också i riktning västerut. De restes till åminnelse av personer som troligtvis dog i samband med vikingatåg som organiserades av den danska kungamakten.

Flertalet runstenar i tiohäradsbygden är koncentrerade till Finnveden i väster och Njudung i norr, medan runstenarna i Varend är tämligen få. Detta tolkar Sawyer så, att det politiska trycket var störst i väster och i

norr, från danskt respektive östgötskt håll. Varend undgick till stor del denna press (a.a., s. 73 f).

Slutligen ska ryttargravnarna nämnas, en kategori av gravar som innehåller sporrar och stigbyglar. Ibland förekommer också betsel, beslag eller liknande, och inte sällan vapen. Martin Hansson har registrerat 78 vapengravar i tiohäradsbygden (Hansson 2001, bilaga 4, s. 364 ff). Till dessa räknas gravar med vapen samt häst- eller ryttarutrustning. Av dem kan 20 gravar klassificeras som ryttargravar. Flest vapen- och ryttargravar har registrerats i Finnveden. Inte mindre än 15 av totalt 65 vapengravar kan klassificeras som ryttargravar. I Njudung finns fyra ryttargravar av totalt tio registrerade vapengravar. I Varend har tre vapengravar registrerats, varav en ryttargrav från Sköldstad Tångaregård ett par mil norr om Huseby.

Ryttargravnarna dateras till 900-talet, liksom i Norge och Danmark där företeelsen sätts i samband med kungamakten framväxt. De gravlagda föreslås vara "kungens män", och gravarnas rumsliga spridning har jämförts med husabyarnas lägen. De båda kategorierna bildar ett mönster som karakteriseras av ett "ömsesidigt uteslutande och inbördes beroende" (Braathen 1989:160; jfr också Randsborg 1980).

Sammantaget finner vi ett mångfacetterat material som visar på interaktion mellan inflytelserika grupperingar i tiohäradsbygden och danskt område, i synnerhet Jylland, under perioden sen vikingatid/tidig medeltid. Det är värt att notera att ryttar- och vapengravnarna i tiohäradsbygden rumsligt sammanfaller med runstenarnas spridning.

För att något balansera dessa västliga kontakter kan vi vända blicken mot Fredrik Svanbergs spridningskartor över föremål i

gravar från 800- och 900-talen som visar att det också fanns ett östligt inflytande i regionen (Svanberg 2003:187 f). Svanberg laborerar med begreppen *Denemearcan* och *Sveon*, som får representera västligt respektive östligt orienterade nätverk av interagerande aristokratiska familjer.

Mer långtgående slutsatser i fråga om de lokala grupperingarnas politiska kontaktmönster är naturligtvis svåra att dra. I kraft av Värends geografiska belägenhet i det tämligen svårtillgängliga inlandet kan man tänka sig att man strävade efter att upprätthålla kontakter i alla riktningar och navigera så som bäst gynnade de egna intressena. En möjlighet är att man sökte allianser med parter som befann sig på större avstånd i syfte att neutralisera hot från närmare håll.

Upptäckten av ett ”trelleborgshus” i en småländsk husaby kan också ses som ännu ett inlägg i diskussionen kring övergångstidens politiska geografi i Sverige. Danskt inflytande och anspråk på överhöghet vid denna tid har i synnerhet diskuterats av Carl Löfving som menar att maktförhållandena ständigt växlade, då möjligheterna för organisatorisk styrning var begränsade. Istället var det personliga band som höll samman systemet (Löfving 2001). Det kanske bästa exemplet på detta har en direkt koppling till Stens Sigtuna. Av ett brev som dateras till år 1027 framgår att Knut den stores anspråk på överhöghet också innefattade ”en del av Sveonerna”. De berömda Knutsmynten som Anund Jacobs myntmästare Thormod lät prägla i Sigtuna ger oss en fingervisning om de personliga bandens räckvidd, men också om deras bräcklighet.

Referenser

- Andersson, T. & Söderberg, B. 1999. Monumentet vid betrampen. *Stora Köpinges historia del 2. Bygd i blomstring*. Red. P. A. Sjösten. Stora Köpinge.
- Andrén, A. 1983. Städer och kungamakt – en studie i Danmarks politiska geografi före 1230. *Scandia* 49 hft 1. Lund.
- Artelius, T. 2009. Kyrkan, jarlen och makten – om det stormiga 1000-talet i nordligaste Halland. *In Situ, västsvensk arkeologisk tidskrift* 2006–2007.
- Borna-Ahlkvist, H., Lindgren-Hertz, L. & Stålbom, U. 1998. *Pryssgården. Från stenålder till medeltid. Riksantikvarieämbetet Rapport UV Linköping* 1998:13.
- Burström, M. 1991. *Arkeologisk samhällsavgrensning*. Stockholm.
- Braathen, H. 1989. *Ryttergraver. Politiske strukturer i eldre rikssamlingstid*. Varia 19. Oslo.
- Brink, S. 1998. Land, bygd, distrikt och centralort i Sydsverige. Några bebyggelsehistoriska nedslag. *Centrala platser. Centrala frågor. Samhällsstrukturen under järnåldern*. Red. L. Larsson & B. Hårdh. Lund.
- Brink, S. 2000. Nordens husabyar – unga eller gamla? *En bok om Husbyar*. Red. M. Olausson. Stockholm.
- Christensen, T. 1996. Lejrehallen ”...gick Grendel att söka det höga huset...”. *Arkeologiska källor till aristokratiska miljöer i skandinavien under yngre järnålder*. Red. J. Callmer & E. Rosengren. Halmstad.
- Elgqvist, E. 1931. Studier i södra Smålands bebyggelsehistoria. *Hyltén Cavallius-föreningens årsbok*. Växjö.
- Hansson, M. 1999. Graves, grave-fields and Burial Customs – Variation as Theme. A Discussion of Late Iron Age Grave-Fields in the Inland of Småland. *Lund Archaeological Review* 1998.

- Hansson, M. 2001. *Huvudgårdar och herravälden. En studie av småländsk medeltid*. Stockholm.
- Heimer, O., Ifversen, P. & Persson, J. 2006. *Rapport över arkeologisk slutundersökning. Citytunnelprojektet Lockarps bytomt – delområde 8. Malmö Kulturmiljö rapport nr 45*. Malmö.
- Larsson, L-O. 1975 (ny uppl.). *Det medeltida Varend. Kronobergsboken 1974–75*.
- Larsson, L. 1999. Land och län under kristendomens millennium. Landen kring sjöarna. *Kronobergsboken 1999–2000*. Växjö.
- Löfving, C. 2001. *Gothia som danskt / engelskt skattland. Ett exempel på heterarki omkring år 1000*. Göteborg.
- Nylén, A. & Söderberg, B. 2009. *Huseby i Varend. Gårdsbebyggelse från järnålder och historisk tid. Arkeologisk slutundersökning. Raå UV Syd rapport 2009:26 / Smålands museum rapport 2009:26*.
- Randsborg, K. 1980. *The Viking Age in Denmark*. London.
- Sawyer, B. 2002. Runstenar och förmedeltida arvsförhållanden. *Om runstenar i Jönköpings län. Småländska kulturbilder 2002*. Red. J. Agertz & L. Varenus. Jönköping.
- Saxos Danmarkshistorie*. 2000. Översat fra latin af Peter Zeeberg efter Saxo Grammaticus "Gesta Danorum". Köpenhamn
- Skov, H. 1994. Hustyper i vikingetid og tidlig middelalder. Udviklingen av hustyper i det gammeldanske område fra ca. 800–1200 e Kr. *Hikuin 29*.
- Svanberg, F. 2003a. *Decolonizing the Viking Age 1*. Lund.
- Söderberg, B. 2005. *Aristokratiskt rum och gränsöverskridande*. Stockholm.
- Tesch, S. 1993. *Houses, Farmsteads and Long-term change*. Uppsala.
- Wranning, P. 1999. Sydhalländska Trelleborgshus – lokala variationer av ett senvikingatida byggnadsskick. *Kring västsvenska hus. Boendets organisation och symbolik i förhistorisk och historisk tid*. Red. T. Artelius et al. Göteborg.
- Waterbolk, H.T. 1994. The Origin of the Lejre House Type. *Kongehallen fra Lejre – et rekonstruktionsprojekt*. Teknisk rapport Nr 1 1994. Historisk-Arkæologisk forsøgscenter. Lejre.
- Ödman, A. 2005. *Skeingeborg. Borgen som Saxo glömde*. Report series No. 90. Norra Skånes Medeltid 4. Lund.

Summary

The point of departure is the finding of a late Viking Age "trelleborg-type" house in the hamlet of Huseby, Skatelöv parish, situated in Varend, a former folk-land in the interior of Småland. So far it is the most clear-cut example of the house-type recorded in Sweden, outside the former Danish landscapes of Skåne and Halland. The settlement name "Huseby" is associated with the husabyar which are considered to have been royal farms. Their presence in the folk-lands of Småland has frequently been interpreted as evidence of early Swedish bona regalia, although husabyar also existed in Norway and Denmark. The interpretation is also contradicted by the "trelleborg-type" house, which was widely spread in late Viking Age Denmark and a characteristic feature of the royal Danish ring-forts and farms. In search for alternative possibilities it is suggested that the husabyar were not always strictly related to bona regalia. In some cases they may simply have denoted a central settlement. Together with other archaeological and historical data the "trelleborg-type" house is discussed as evidence of close interaction between influential individuals and groups in the folk-lands of Småland and Denmark.